

**MAŁOPOLSKIE
OBSERWATORIUM**
POLITYKI SPOŁECZNEJ

POMOC SPOŁECZNA 2008

Część raportu:
Województwo Małopolskie 2008

Kraków, wrzesień 2009

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

SPIS TREŚCI:

I. BAZA POMOCY SPOŁECZNEJ	3
1. Jednostki organizacyjne pomocy społecznej	3
2. Kadra pomocy społecznej.....	5
3. Pracownicy socjalni.....	7
II. KORZYSTAJĄCY Z POMOCY SPOŁECZNEJ	9
III. FINANSOWANIE POMOCY SPOŁECZNEJ	15

I. BAZA POMOCY SPOŁECZNEJ

1. Jednostki organizacyjne pomocy społecznej

Pomoc społeczna organizowana w celu ochrony interesów najsłabszych grup społecznych polega na przede wszystkim na przyznawaniu i wypłacaniu świadczeń finansowych; udzielaniu świadczeń niepieniężnych (przyznawanych bez względu na osiągnięty dochód) takich jak: praca socjalna, poradnictwo specjalistyczne czy interwencja kryzysowa; a także na prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej.

Obowiązek realizacji zadań pomocy społecznej spoczywa na samorządach terytorialnych oraz na organach administracji rządowej. Zadania pomocy społecznej wykonują jednostki organizacyjne działające w tym obszarze. W gminach są to gminne ośrodki pomocy społecznej (182 jednostki), w powiatach – powiatowe centra pomocy rodzinie (19 jednostek)¹, a na poziomie województwa – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie, mający zadanie za głównie kreowanie regionalnej polityki społecznej. Obok tych instytucji w systemie pomocy społecznej przewidziane są także zadania dla służb wojewody. Należy do nich m.in. nadzór nad realizacją zadań pomocy społecznej samorządu gminnego, powiatowego i wojewódzkiego. Czynności kontrolne przeprowadza zespół pracowników właściwego do spraw pomocy społecznej wydziału urzędu wojewódzkiego. W województwie małopolskim jest to Wydział Polityki Społecznej Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie.

Ważne ogniwo w systemie pomocy społecznej stanowi prowadzenie jednostek pomocowych dla mieszkańców o określonych problemach. Oferta tych jednostek skierowana jest do osób, które ze względu na wiek, stan zdrowia czy sytuację życiową wymagają okresowego wsparcia lub stałej opieki. Ze względu na charakter świadczonych usług jednostki pomocy społecznej można generalnie podzielić na trzy podstawowe rodzaje: jednostki całodobowe, placówki dzienne (niestacjonarne) oraz instytucje doradcze.

Wśród jednostek całodobowych wyróżnić można:

- domy pomocy społecznej, tj. miejsca opieki całodobowej przeznaczone dla osób w podeszłym wieku, osób niepełnosprawnych fizycznie, niepełnosprawnych intelektualnie (również dzieci) oraz przewlekle somatycznie i psychicznie chorych;
- placówki opiekuńczo – wychowawcze, tj. całodobowe placówki dla dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej lub tych, nad którymi opieka ta sprawowana jest w sposób nieprawidłowy. Istnieje kilka typów placówek opiekuńczo – wychowawczych różniących się spełnianymi przez nie funkcjami: interwencyjne - przyjmujące dzieci w sytuacjach nagłych, kryzysowych; socjalizacyjne - opiekujące się dziećmi, dla których nie znaleziono rodzinnej opieki zastępczej oraz rodzinne - tworzące jedną wielodzietną rodzinę dla dzieci w różnym wieku, zapewniające dzieciom wychowanie w warunkach zbliżonych do domu rodzinnego; a także wielofunkcyjne - łączące różne rodzaje usług w jednej jednostce.

Placówki oferujące pobyt dzienny (niestacjonarny) to przede wszystkim tzw. ośrodki wsparcia. Jest to środowiskowa forma pomocy służąca utrzymaniu osoby w jej naturalnym środowisku. W ośrodkach wsparcia świadczy się pomoc tym, którzy nie wymagają opieki całodobowej, ale ze względu na swoje problemy, czy okresowo trudną sytuację potrzebują wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. Do ośrodków wsparcia zalicza się: środowiskowe domy samopomocy dla osób psychicznie chorych, dzienne domy pomocy dla osób starszych, ośrodki dla bezdomnych, kluby samopomocy i jadłodajnie. W grupie jednostek niestacjonarnych (podobnie jak w grupie placówek całodobowych) należy wymienić także

¹ W powiatach grodzkich (Kraków, Nowy Sącz, Tarnów) zadania powiatowych centrów pomocy rodzinie łącznie z zadaniami ośrodków pomocy społecznej pełnią miejskie ośrodki pomocy społecznej.

ośrodki przeznaczone dla najmłodszych: placówki opiekuńczo - wychowawcze wsparcia dziennego. Są to placówki opiekuńcze (prowadzone w formie kół zainteresowań, świetlic, klubów, ognisk wychowawczych) pomagające dzieciom w pokonywaniu trudności szkolnych i organizowaniu czasu wolnego oraz specjalistyczne, w których jest realizowany program psychokorekcyjny lub psychoprofilaktyczny, w tym terapia pedagogiczna, psychologiczna, rehabilitacja, resocjalizacja.

Institucje doradcze oferujące swoje usługi w ramach systemu pomocy społecznej to placówki specjalistycznego poradnictwa (prawnego, rodzinnego i psychologicznego), ośrodki interwencji kryzysowej i ośrodki adopcyjno - opiekuńcze. Rolą ośrodków interwencji kryzysowej jest udzielanie natychmiastowej specjalistycznej pomocy (usług psychologicznych, prawnych i hotelowych dostępnych przez całą dobę) osobom, rodzinom będącym ofiarami przemocy lub znajdującym się w innej sytuacji kryzysowej, tak by zapobiegać utrwalaniu czy pogłębianiu się problemów. Natomiast rolą ośrodków adopcyjno - opiekuńczych jest prowadzenie poradnictwa dla dzieci i rodziców dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo - wychowawczych, a także działalność diagnostyczno - konsultacyjna, której celem jest pozyskiwanie, szkolenie i kwalifikowanie osób zgłaszających gotowość przysposobienia dziecka, pełnienia funkcji rodziny zastępczej czy prowadzenia placówki rodzinnej.

W roku 2008 w województwie małopolskim funkcjonowało 380 placówek prowadzonych przez gminne i powiatowe jednostki pomocy społecznej (o 20 więcej niż w rok wcześniej). Na liczbę tę składają się:

- 143 jednostki opieki całodobowej, w tym: 87 domów pomocy społecznej, 1 rodzinny dom pomocy i 55 placówek opiekuńczo - wychowawczych (stacjonarnych).
- 167 placówek dziennych, a wśród nich: 101 ośrodków wsparcia (w tym: 61 środowiskowych domów samopomocy dla osób chorych psychicznie, 6 dziennych domów pomocy dla osób starszych, 14 ośrodków dla osób bezdomnych, 4 jadłodajnie oraz 16 pozostałych placówek, klasyfikowanych w sprawozdawczości w zbiorczą kategorię „inne”) oraz 66 dziennych placówek opiekuńczo - wychowawczych.
- 30 placówek doradczych, w ramach których funkcjonowało 14 ośrodków interwencji kryzysowej, 6 ośrodków adopcyjno - opiekuńczych i 10 jednostek specjalistycznego poradnictwa.
- 40 mieszkań chronionych, których celem jest przygotowanie pod opieką specjalistów do samodzielnego życia lub zastępowanie pobytu w placówce całodobowej.

W porównaniu z rokiem 2007 liczba jednostek opieki całodobowej nie zmieniła się, poza jednym ich typem. Z 2 rodzinnych domów pomocy (przeznaczonych dla osób wymagających stałej opieki z powodu wieku i prowadzonych jako działalność gospodarcza przez osobę fizyczną w miejscu jej zamieszkania, najczęściej we własnym domu) powstałych w 2007 roku w 2008 r. utrzymała się tylko jedna jednostka.

Jeżeli chodzi o placówki wsparcia dziennego to sytuacja w 2008 r., porównaniu z rokiem 2007, jest bardziej korzystna. W ciągu roku w tej kategorii przybyło 13 placówek. Dotyczy to głównie dziennych placówek opiekuńczo - wychowawczych (o 11 placówek więcej). Należy odnotować także, iż powstały nowe ośrodki wsparcia: 3 dzienne domy pomocy dla osób starszych, 1 ośrodek dla osób bezdomnych oraz 1 jadłodajnia. Jednocześnie zmniejszyła się liczba środowiskowych domów samopomocy dla osób chorych psychicznie (o jedną placówkę) oraz ilość dziennych placówek innego typu (o 2 jednostki).

Liczba placówek doradczych różnego typu nie zmieniła się między 2007 a 2008 rokiem. Należy odnotować także, iż w tym samym czasie przybyło 8 dodatkowych mieszkań chronionych.

Tabela 1. Jednostki pomocy społecznej o zasięgu lokalnym i ponad gminnym finansowane z budżetu gmin i powiatów ze środków na pomoc społeczną w latach 2000 – 2008

Rodzaj jednostki	2000 r.	2001 r.	2003 r.	2005 r.	2007 r.	2008 r.
	Liczba jednostek					
domy pomocy społecznej	81	83	90	87	87	87
rodzinne domy pomocy	_*	0	0	0	2	1
domy dla matek	_*	_*	_*	0	0	0
ośrodki wsparcia	77	56	80	93	99	101
jednostki specjalistycznego poradnictwa	5	2	4	8	10	10
mieszkania chronione	4	6	12	24	32	40
ośrodki interwencji kryzysowej	5	4	6	10	14	14
ośrodki adopcyjno - opiekuńcze	6	6	6	7	6	6
placówki opiekuńczo - wychowawcze	101	80	104	105	110	121

**dane niedostępne w sprawozdaniach MPiPS - 03*

W roku 1999 sprawozdanie MPiPS-03 I-XII, o które oparta jest analiza publikowane było w formie uniemożliwiającej porównanie danych

Źródło: Opracowanie - „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych Sprawozdania MPiPS-03 I-XII 2000, 2001, 2003, 2005, 2007 oraz 2008 r.

Należy zauważyć, iż w Małopolsce od 2000² do 2008 roku infrastruktura socjalna znacznie się wzbogaciła. Przybyło aż 101 jednostek różnego przeznaczenia:

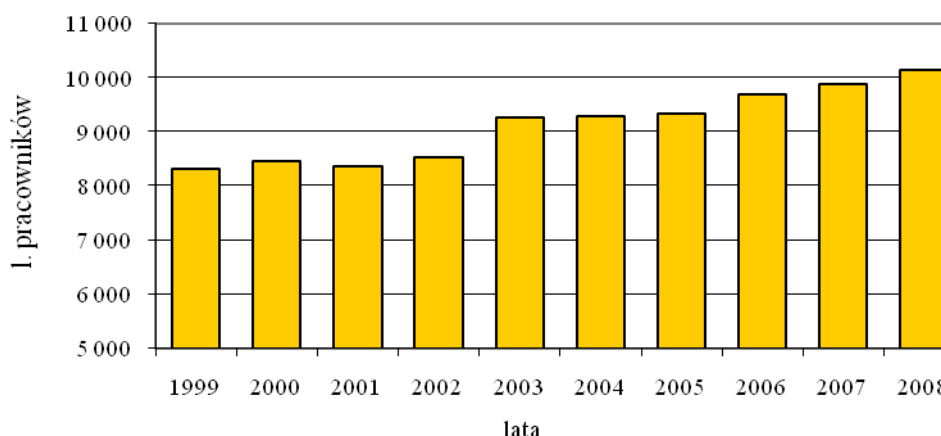
- 36 mieszkań chronionych,
- 24 ośrodki wsparcia,
- 20 placówek opiekuńczo - wychowawczych dla dzieci i młodzieży,
- 9 ośrodków interwencji kryzysowej,
- 6 domów pomocy społecznej,
- 5 jednostek specjalistycznego poradnictwa,
- 1 rodziny dom pomocy.

2. Kadra pomocy społecznej

W sektorze pomocy społecznej w województwie małopolskim wraz z rozwojem infrastruktury socjalnej, a także rozszerzającą się ofertą pomocową i usprawnianiem jakości usług wzrasta poziom zatrudnienia. W 2008 roku w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej małopolski zatrudnionych było ogółem 10 141 pracowników. W porównaniu z rokiem 2007 nastąpił wzrost zatrudnienia o 267 pracowników. W ciągu ostatnich dziesięciu lat (1999 – 2008) można zaobserwować stale zwiększanie się zasobów kadrowych w sektorze. Od 1999 r. w małopolskich jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej przybyło 1 829 pracowników.

² W roku 1999 sprawozdanie MPiPS-03 I-XII, o które oparta jest analiza publikowane było w formie uniemożliwiającej porównanie danych.

Wykres 1. Liczebność kadry pomocy społecznej w województwie w latach 1999 - 2008

Źródło: Opracowanie - "Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie danych Sprawozdania MPiPS-03 I-XII 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007 r. oraz 2008 r.

W 2008 roku służby wojewody realizujące zadania z zakresu pomocy społecznej liczyły 37 osób (o 2 mniej niż rok wcześniej). Natomiast w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej w Krakowie, zatrudnionych było w tym samym czasie ogółem 59 osób³, w tym na stanowiskach merytorycznych, związanych z realizacją zadań z pomocy społecznej 27 pracowników. W 2008 r. w powiatowych centrach pomocy rodzinie było zatrudnionych 253 pracowników (o 14 więcej niż w roku ubiegłym). Jeżeli chodzi o kadrę ośrodków pomocy społecznej, to w 2008 r. zatrudniano w nich 2 947 pracowników (o 121 więcej niż w 2007 r.), w tym 1 432 pracowników socjalnych (więcej o 95 osób niż w 2007 r.).

Zatrudnienie w omawianych wyżej typach jednostek pomocy społecznej zwiększyło się nie tylko w porównaniu z rokiem 2007. Biorąc pod uwagę ostatnie dziesięciolecie (1999 – 2008) można zauważyć znaczny wzrost liczebności kadr w/w jednostek pomocy społecznej w Małopolsce, choć ich liczba ze względu na zasady funkcjonowania systemu – nie zmienia się. Największy wzrost zatrudnienia w porównaniu do 1999 r. (o 553 pracowników) można zaobserwować w ośrodkach pomocy społecznej. Obsada kadrowa powiatowych centrów pomocy rodzinie zwiększyła się o 124 pracowników. Także w jednostkach regionalnych od 1999 r. znacznie zwiększyły się zasoby kadrowe: o 55 pracowników w ROPS i o 5 pracowników w służbach wojewody.

Jeżeli chodzi o zatrudnienie w jednostkach tworzących pozostałą infrastrukturę socjalną, to:

- w domach pomocy społecznej w 2008 r. zatrudnionych było 5 433 pracowników (o 97 więcej niż w 2007 roku);
- w ośrodkach adopcyjno – opiekuńczych pracowało w tym samym okresie 28 osób (o 2 osoby więcej niż w 2007 r.);
- w ośrodkach interwencji kryzysowej pracowało łącznie 100 osób (o 14 więcej niż w 2007 r.);
- w ośrodkach wsparcia zatrudnienie w 2008 r. wynosiło 537 pracowników (o 51 więcej niż rok wcześniej);
- w placówkach opiekuńczo – wychowawczych pracowały w 2008 r. 793 osoby (o 19 pracowników mniej niż w 2007 r.);

³ Łącznie w roku 2008 w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej w Krakowie zatrudnionych było 59 osób, przy czym 24 z nich realizowały trzy projekty systemowe w ramach Priorytetu VII Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (PO KL), 5 osób zatrudnionych było w Dziale Polityki Społecznej, 5 – w Dziale Finansowo-Kadrowym, 5 – w Dziale Administracyjno – Gospodarczym, 18 osób w Dziale Koordynacji Systemów Zabezpieczenia Społecznego oraz 2 osoby na stanowiskach zarządczych.

- placówki specjalistycznego poradnictwa w roku 2008 nie zatrudniały pracowników etatowych.

Porównując rok 2007 i 2008 można zaobserwować, iż zwiększyły się zasoby kadrowe w domach pomocy społecznej, ośrodkach adopcyjno – opiekuńczych, ośrodkach interwencji kryzysowej i ośrodkach wsparcia. Natomiast zmniejszyła się ilość pracowników w placówkach opiekuńczo – wychowawczych.

Biorąc pod uwagę lata 2000 - 2008⁴ należy zauważyć, iż zatrudnienie w małopolskich domach pomocy społecznej zwiększyło się w tym okresie o 888 osób. W ośrodkach wsparcia zatrudniano w 2008 r. o 410 pracowników więcej niż w 2000 r. W okresie 2000 - 2008 r. zmniejszyła się natomiast liczba pracowników zatrudnionych w placówkach opiekuńczo – wychowawczych o 222 z 1 015 do 793.

3. Pracownicy socjalni

Wraz ze wzrostem liczebności kadr pomocy społecznej przybywa także w województwie małopolskim pracowników socjalnych prowadzących pracę socjalną i organizujących znaczącą część zadań określonych w ustawie o pomocy społecznej w gminnych ośrodkach pomocy społecznej. Doceniając rolę jaką pełnią pracownicy socjalni w systemie pomocy społecznej Ustawodawca nałożył na gminy obowiązek zatrudniania tych specjalistów w określonej proporcji do liczby mieszkańców danego terenu. Zgodnie z tym założeniem na 2 000 mieszkańców gminy przypadać powinien przynajmniej jeden pracownik socjalny, przy czym bez względu na wielkość gminy powinna ona zatrudniać ich przynajmniej trzech.

W 2008 roku, chociaż nie wszystkie gminy spełniły opisane wymogi, nastąpiła znacząca poprawa w tym zakresie. W małopolskich ośrodkach pomocy społecznej w 2008 roku zatrudnionych było łącznie 1 432 pracowników socjalnych, o 95 więcej niż w roku 2007, o 151 więcej niż w 2006 r. W latach 1999 – 2008 przybyło ogółem 397 pracowników socjalnych⁵.

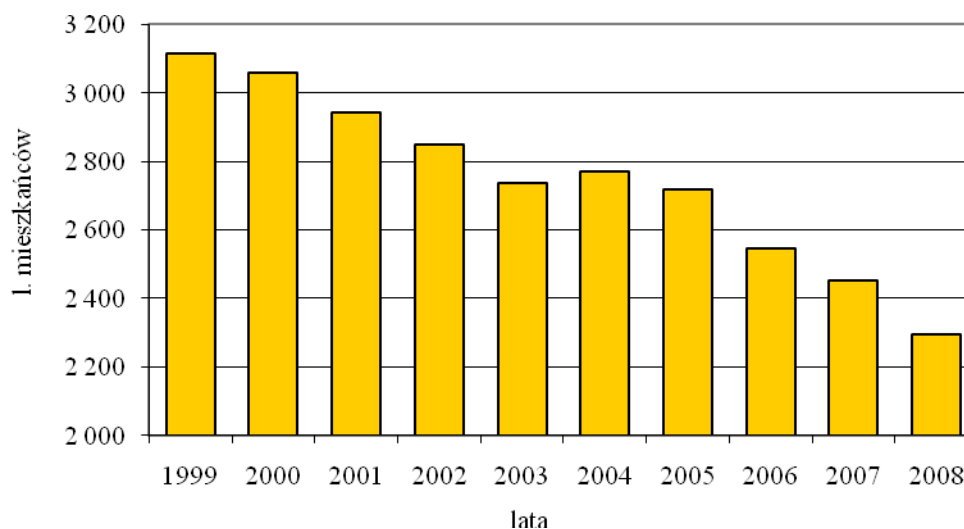
Przeciętna dla województwa w zakresie liczby mieszkańców przypadających na statystycznego pracownika socjalnego w 2008 roku wyniosła 2 295. Było to średnio o 157 mieszkańców mniej niż w 2007 r., co powoduje zmniejszanie się istniejącej dysproporcji między stanem faktycznym a ustawowym wymogiem.

Omawiana proporcja w latach 1999 - 2008 ulegała systematycznej poprawie. Dla porównania w 1999 r. wynosiła ona średnio aż 3 114 mieszkańców gminy na 1 pracownika socjalnego, czyli o 819 więcej niż w 2008 r.

⁴ W roku 1999 sprawozdanie MPiPS-03 I-XII, o które oparta jest analiza publikowane było w formie uniemożliwiającej porównanie danych.

⁵ Jedynym wyjątkiem w stałym wzroście poziomu zatrudnienia pracowników socjalnych w województwie był rok 2004, kiedy to zanotowano minimalny spadek z 1 189 pracowników zatrudnionych w roku 2003 do 1 174 zatrudnionych w roku 2004.

Wykres 2. Średnia liczba mieszkańców na 1 pracownika socjalnego w województwie w latach 1999 - 2008

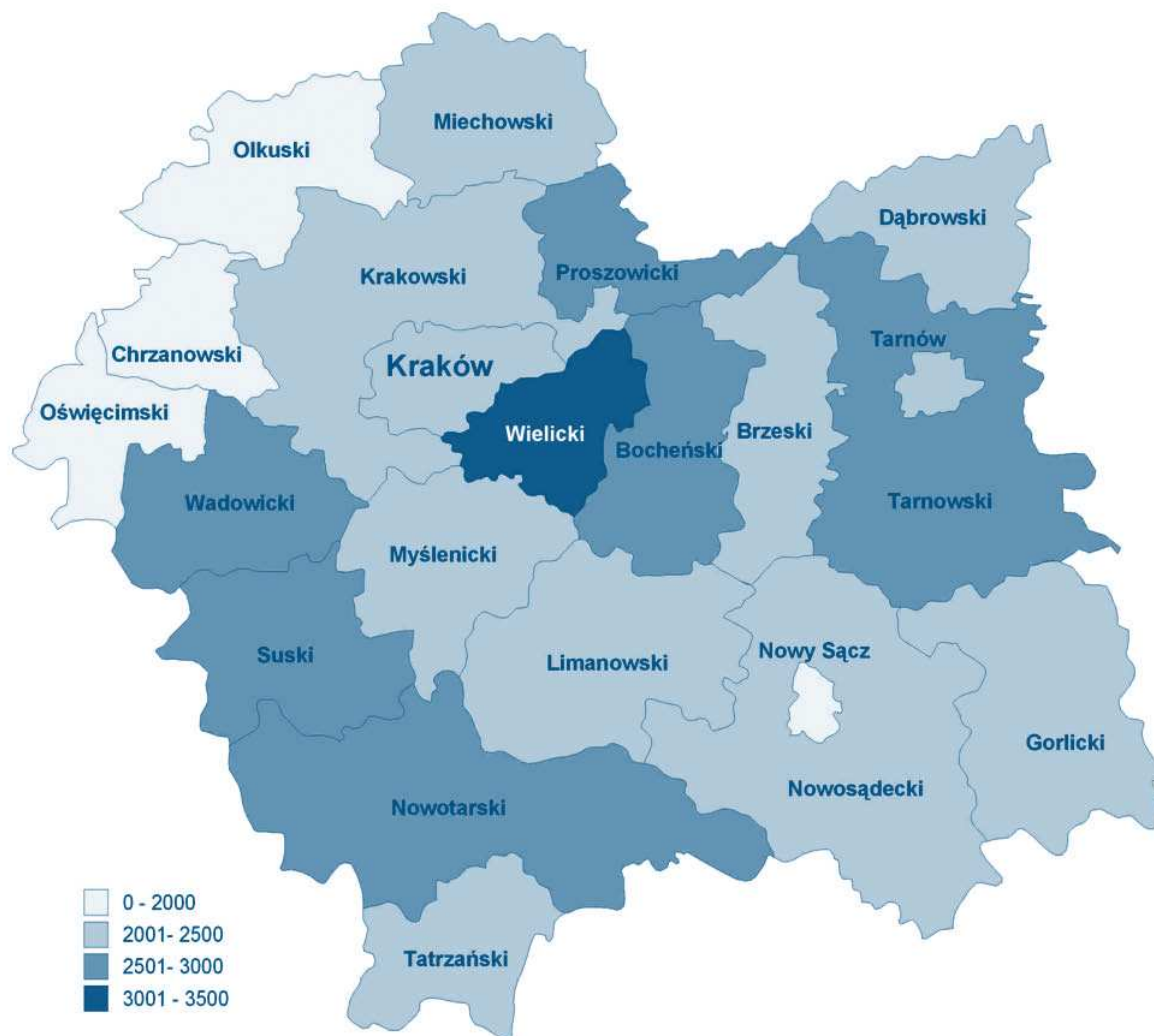
Źródło: Opracowanie - „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie: danych Sprawozdania MPiPS-03 I-XII 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007 r. oraz 2008 r. oraz danych Urzędu Statystycznego w Krakowie - Bank Danych Regionalnych 2008.

Mimo znaczącej poprawy sytuacji w tym zakresie należy zwrócić uwagę, iż istnieją spore różnice terytorialne w regionie jeżeli chodzi o liczbę pracowników socjalnych zatrudnianych w poszczególnych gminach.

W 2008 roku cztery powiaty spełniały wymóg ustawy dotyczący ilości zatrudnianych pracowników socjalnych w stosunku do liczby mieszkańców: chrzanowski, olkuski i oświęcimski oraz Nowy Sącz. Średnia ilość mieszkańców przypadających na 1 pracownika socjalnego dla powiatu wyniosła na tych terenach od 1 798 do 1 968 (średnia gmin z danego powiatu). Sytuacja w pozostałych powiatach wskazuje, iż wspomniany wymóg ustawy nie jest spełniany. Przy czym stosunkowo korzystną sytuację pod tym względem zanotowano w dwóch miastach na prawach powiatu: Krakowie i Tarnowie oraz w powiatach ziemskich: gorlickim i tatrzańskim. Na wskazanych obszarach liczba mieszkańców przypadających na jednego pracownika socjalnego była większa niż dopuszczalna średnio o od 15 do 180. Najtrudniejszą sytuację w tym zakresie można zaobserwować w gminach powiatu wielickiego (średnio 3 399 mieszkańców gminy na jednego pracownika socjalnego). W pozostałych powiatach zatrudnienie pracowników socjalnych w jednostkach gminnych wyniosło na koniec 2008 roku średnio od 2 332 do 2 791 mieszkańców.

Systematyczny wzrost zatrudnienia wśród małopolskich pracowników socjalnych powoduje, iż w roku 2008 już tylko w jednym powiecie liczba mieszkańców przypadających na jednego pracownika socjalnego wyniosła średnio ponad 3 000, podczas gdy w roku 2007 taka sytuacja dotyczyła czterech powiatów. Należy podkreślić także, iż cztery powiaty spełniają już wymóg ustawy dotyczący ilości zatrudnianych pracowników socjalnych w stosunku do liczby mieszkańców, podczas gdy w 2007 r. można było odnotować taką sytuację w dwóch powiatach.

Mapa 1. Średnia liczba mieszkańców na 1 pracownika socjalnego w 2008 roku

Źródło: Opracowanie - „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie: danych Sprawozdania MPiPS-03 I-XII 2008 (stan na dzień 31 XII 2008 r.) oraz danych Urzędu Statystycznego w Krakowie - Bank Danych Regionalnych 2008.

II. KORZYSTAJĄCY Z POMOCY SPOŁECZNEJ

Od 2004 r. można zauważyć systematyczne zmniejszenie się liczby mieszkańców Małopolski korzystających z pomocy społecznej. W 2008 r. świadczeniami objęto 82 865 małopolskich rodzin, a tym samym 259 926 osób w tych rodzinach (o 36 124 osób mniej niż w 2007 r.). Grupa ta stanowi 7,9%⁶ ogółu mieszkańców regionu. Wskaźnik ten jest mniejszy o 1,1% punktu procentowego niż przed rokiem (gdy wynosił 9,0%).

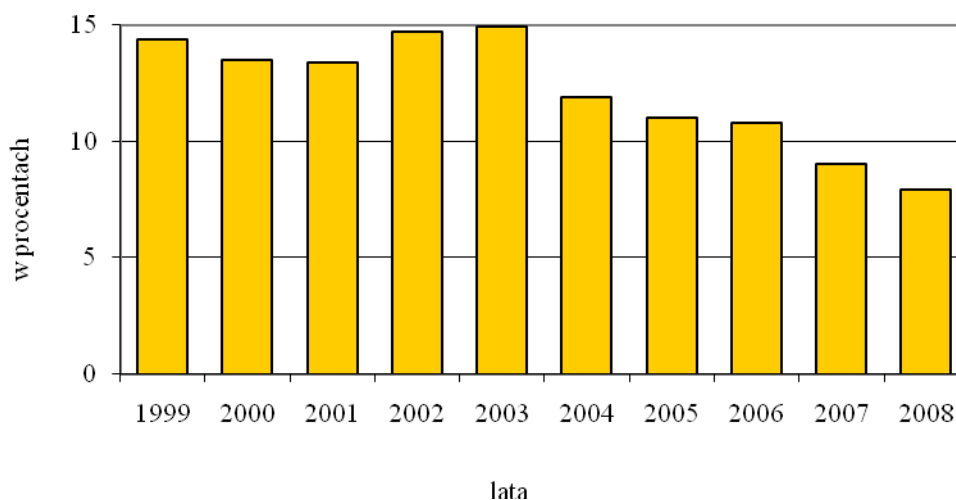
Dla porównania, w roku 2005 ze świadczeń pomocy społecznej skorzystało – 11,0% mieszkańców regionu, a w roku 2004 – 11,9%. Natomiast w 2003 r. wskaźnik ten wynosił 14,9%, w roku 2002 – 14,7%, w roku 2001 – 13,4%, w roku 2000 – 13,5%, a w roku 1999 – 14,4%. Przy czym zaznaczyć należy, iż do roku 2004 katalog świadczeń pomocy społecznej

⁶ odsetek liczby osób w rodzinach świadczeniobiorców w liczbie mieszkańców województwa (rzeczywista liczba osób i rodzin objętych pomocą społeczną)

był znacznie szerszy i obejmował formy pomocy, które aktualnie są elementami systemu ubezpieczeń społecznych i tzw. świadczeń rodzinnych.

W stosunku do 2007 roku w 2008 r. świadczenia przyznano o 14 tysiącom osób mniej (spadek ze 157 429 do 143 420 osób).

Wykres 3. Udział korzystających z pomocy społecznej w ludności województwa w latach 1999 - 2008

odsetek liczby osób w rodzinach świadczeniobiorców w liczbie mieszkańców województwa (rzeczywista liczba osób i rodzin objętych pomocą społeczną - świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i własnych bez względu na rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania).

Źródło: Opracowanie - „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie: danych Sprawozdania MPiPS-03 I-XII 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007 r. i 2008 r. oraz danych Urzędu Statystycznego w Krakowie - Bank Danych Regionalnych 2008.

Jak wykazano powyżej w ostatnich latach stale zmniejsza się liczba świadczeniobiorców. W 2008 roku po raz kolejny liczba rodzin objętych pomocą społeczną uległa spadkowi o nieco ponad 8 tysięcy w porównaniu do roku 2007. Dla porównania, w 2005 r. pomocą objęto 10 0763 rodzin (o prawie 18 tysięcy więcej niż w 2008 r.). Natomiast w roku 1999 wsparcie otrzymało 119 821 rodzin (o 37 tysięcy więcej niż w 2008 r.). Liczba członków rodzin objętych pomocą (liczba osób w rodzinach świadczeniobiorców) pomiędzy rokiem 2007 a 2008 zmniejszyła się o ponad 36 tysięcy, a w porównaniu do roku 2005 o prawie 100 tysięcy, natomiast w stosunku do roku 1999 zmalała aż o niemal 204 tysięcy osób.

Tabela 2. Liczba rodzin i osób objętych pomocą społeczną w latach 1999 – 2008

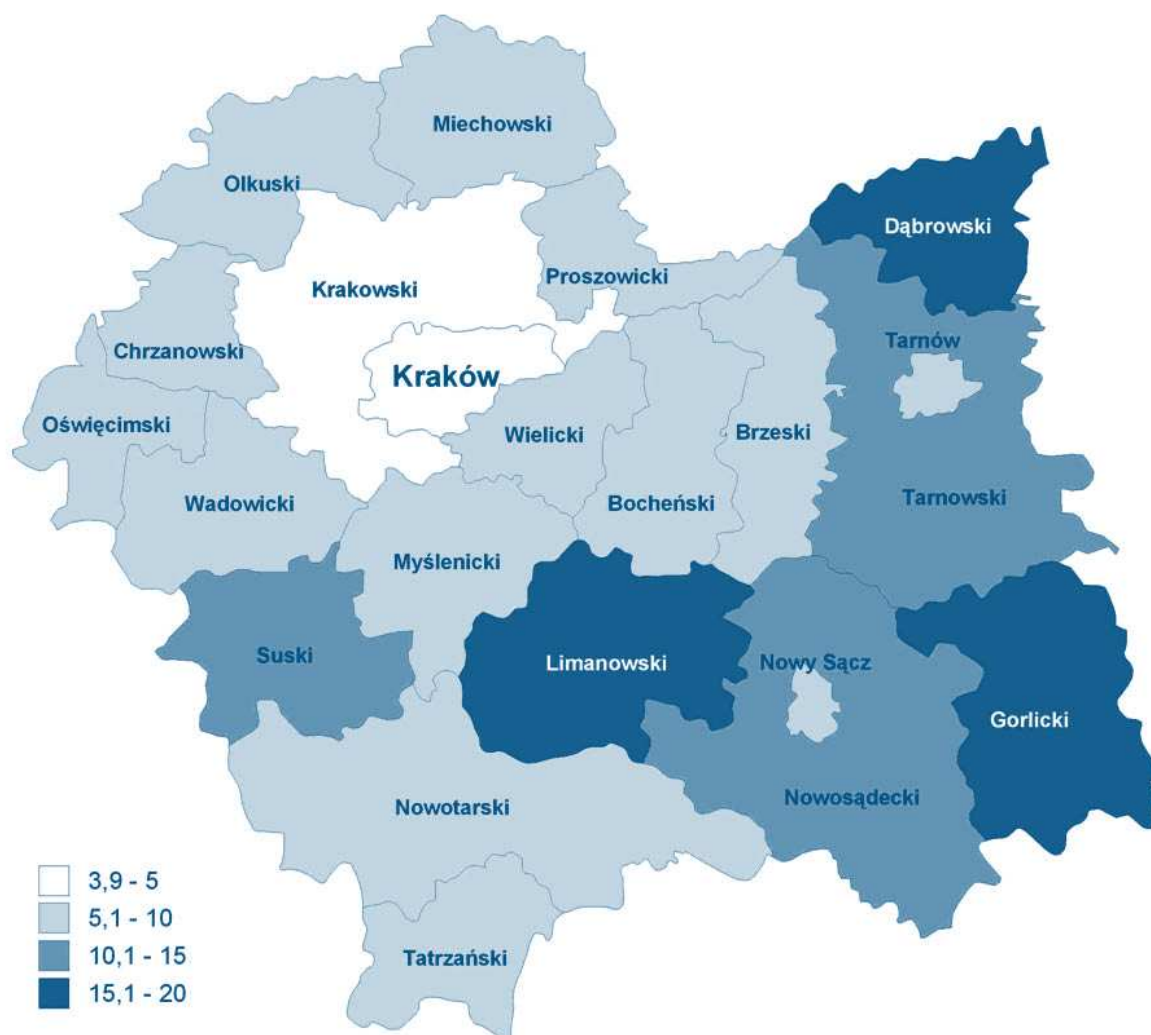
LATA	liczba osób, którym przyznano świadczenie	liczba rodzin		liczba osób w rodzinach	liczba mieszkańców województwa	% mieszkańców województwa
		ogółem	w tym: na wsi			
1999	158 177	119 821	b. d	463 795	3 222 525	14,4%
2001	158 060	116 446	65 676	433 831	3 240 928	13,4%
2003	196 172	132 670	75 128	485 794	3 252 949	14,9%
2005	166 852	100 763	53 618	359 866	3 260 201	11,0%
2007	157 429	91 337	49 186	296 050	3 279 036	9,0%
2008	143 420	82 865	44 199	259 926	3 287 136	7,9%

Źródło: Opracowanie - „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie: danych Sprawozdania MPiPS-03 I-XII 1999, 2001, 2003, 2005, 2007 r. i 2008 r. oraz danych Urzędu Statystycznego w Krakowie - Bank Danych Regionalnych 2008.

Odsetek mieszkańców Małopolski korzystających ze świadczeń socjalnych w stosunku do wszystkich mieszkańców (7,9%) jest wartością uśrednioną dla regionu. Nie obrazuje to jednak sytuacji w poszczególnych powiatach województwa, ponieważ odsetek klientów pomocy społecznej w niektórych z nich znacznie odbiega od średniej dla województwa, przybierając w jednych wartości niższe, w innych przewyższające przeciętną dla regionu. Najkorzystniejszą sytuację pod tym względem - tak jak i w latach 2006 i 2007 - odnotowano w Krakowie oraz powiecie krakowskim ziemskim. W Krakowie ze świadczeń pomocy społecznej w 2008 roku skorzystało 29 667 osób w rodzinach (o 3 250 mniej niż w 2007 roku), tj. 3,9% wszystkich mieszkańców miasta (w 2007 roku – 4,4%, w 2006 r. – 5,6%). W powiecie krakowskim ziemskim udział klientów pomocy społecznej w ludności powiatu wyniósł 4,8%, tj. o 0,8% mniej niż w 2007 i o 1,6% mniej aniżeli w 2006 r. W tym powiecie ze świadczeń skorzystało w 2008 r. 12 099 osób w rodzinach, co jest wielkością o 1 868 mniejszą niż w 2007 r. Korzystną sytuację odnotowano na koniec 2008 r. również w powiecie wielickim, gdyż odsetek osób w rodzinach klientów pomocy społecznej w populacji mieszkańców powiatu wynosił w tym samym czasie 5,5%, tj. 5 966 osób w rodzinach świadczeniobiorców. Kolejnych 8 powiatów także osiągnęło w 2008 r. korzystniejszy od średniej wojewódzkiej wskaźnik udziału mieszkańców będących klientami pomocy społecznej. Są to powiaty: oświęcimski, wadowicki, olkuski, chrzanowski, nowotarski i tatrzański oraz miasta na prawach powiatu: Nowy Sącz i Tarnów (od 5,6% do 7,5%). Pozostałych 11 powiatów Małopolski charakteryzowało się w 2008 roku wskaźnikami mniej korzystnymi niż średnia wojewódzka (7,9%). Jednak najtrudniejszą sytuację można było zaobserwować w 2008 r. w powiatach: limanowskim, dąbrowskim i gorlickim. Udział klientów pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców w tych powiatach wynosił ponad 15% (od 15,3 do 15,8%).

Należy zaznaczyć, iż miasto Kraków oraz powiaty: krakowski i wielicki charakteryzował najniższy wskaźnik udziału klientów pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców także w poprzednich latach. W 2007 roku wynosił on od 4,4% do 6,4%, a w 2006: 5,6% - 7,6%. Z kolei powiaty: limanowski, dąbrowski, gorlicki oraz nowosądecki cechowała najmniej korzystna sytuacja pod względem odsetka osób korzystających z pomocy społecznej, podobnie jak w 2007 i 2006 roku. Jednocześnie warto podkreślić, że procentowy udział osób w rodzinach świadczeniobiorców w stosunku do liczby mieszkańców w tych powiatach w roku 2006 wynosił od 18,6% do 20,5%, zaś w 2007 roku był już niższy i oscylował w granicach 16,6% - 17,7%. w 2008 roku: od 15,0% do 15,8%.

Mapa nr 2. Korzystający z pomocy społecznej w odsetkach mieszkańców w 2008 roku

odsetek liczby osób w rodzinach świadczeniobiorców w liczbie ludności danego powiatu (rzeczywista liczba osób i rodzin objętych pomocą społeczną, świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i własnych bez względu na rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania).

Źródło: Opracowanie – „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie: danych Sprawozdania MPiPS-03 I-XII 2008 (stan na dzień 31 XII 2008 r.) oraz danych Urzędu Statystycznego w Krakowie - Bank Danych Regionalnych 2008.

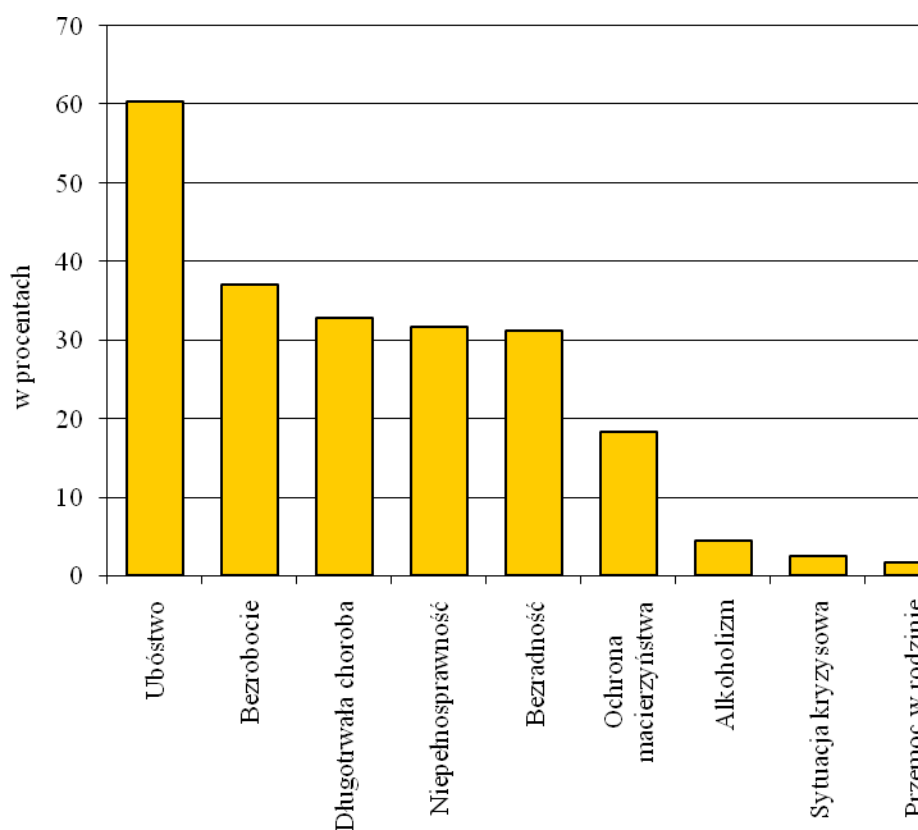
Mapa problemów społecznych, sporządzona na bazie danych określających odsetek mieszkańców pobierających świadczenia z pomocy społecznej w danym powiecie nadal w znacznym stopniu pokrywa się z terytorialnym zróżnicowaniem stopy bezrobocia w Małopolsce. Najniższą stopą bezrobocia charakteryzowało się w 2008 r. miasto Kraków (2,8%), w którym na koniec 2008 r. był także najkorzystniejszy wskaźnik udziału korzystających ze świadczeń socjalnych w stosunku do mieszkańców miasta. Natomiast powiaty o najwyższej stopie bezrobocia to: dąbrowski (16,6%), limanowski (15,6%), nowosądecki (14,3%) oraz gorlicki (13,6%). Jak widać, szczególnie w przypadku powiatów o najmniej korzystnych wskaźnikach, wysoka stopa bezrobocia pokrywa się z dużym odsetkiem klientów pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności powiatu.

W 2008 roku największą grupę rodzin korzystających z pomocy społecznej, podobnie jak w poprzednich latach, stanowiły rodziny z dziećmi (45%). Udział procentowy tej grupy rodzin w populacji korzystającej z pomocy z roku na rok jednak maleje. W 2005 roku rodziny

z dziećmi stanowiły 55% ogółu korzystających z pomocy społecznej, w 2006 roku – 53%, a w 2007 roku 47,7%. Między 2007 i 2008 rokiem liczna rodzin z dziećmi wśród klientów pomocy społecznej zmniejszyła się o nieco ponad 7 tysięcy, a od 2006 r. o ponad 22,5 tysiąca. W grupie rodzin z dziećmi, które skorzystały ze świadczeń w 2008 roku 42,5% to rodziny wielodzietne (o 0,2% mniej niż w 2007 r.), a 29% rodziny niepełne (o 1,7% więcej niż w roku ubiegłym). Natomiast rodziny emerytów i rencistów w roku 2008 stanowiły 25% ogółu rodzin korzystających z pomocy społecznej i jest to o 1% więcej niż w 2007 roku.

Mimo, iż przyczyn udzielania pomocy społecznej jest bardzo wiele można wyróżnić problemy, które w ciągu ostatnich lat są dominujące, a wśród nich: ubóstwo (60,4% ogółu klientów pomocy społecznej), bezrobocie (37,1%), długotrwałą chorobę (32,8%), niepełnosprawność (31,7%), bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (31,1%). Znacznie rzadziej (od 18,2% do 1,6%) powodem przyznania pomocy były sytuacje związane z ochroną macierzyństwa, alkoholizmem i przemocą w rodzinie. Wśród najrzadziej pojawiających się w roku 2008 powodów przyznawania pomocy znajdują się, podobnie jak w ubiegłych latach, sytuacje związane z: zdarzeniami losowymi, bezdomnością, trudnościami po opuszczeniu więzienia, a także sieroctwem i narkomanią – od 0,7% do 0,1% ogółu klientów pomocy społecznej w regionie.

Wykres 4. Główne przyczyny korzystania z pomocy społecznej w 2008 r.

odsetek klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z danej przyczyny w ogólnej liczbie klientów (1. osób w rodzinach świadczeniobiorców). Podane wartości nie sumują się ponieważ sytuację wielu osób charakteryzuje występowanie kilku problemów jednocześnie.

Źródło: Opracowanie – „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych Sprawozdania MPiPS-03 I-XII 2008 r. (stan na dzień 31 XII 2008 r.)

Analizując przyczyny udzielania pomocy społecznej można zauważyć w 2008 r. dość duży spadek udzielania pomocy z tytułu bezrobocia (w porównaniu z rokiem 2007 o 5%, a w

stosunku do roku 2006 o 11,1%). Należy zaznaczyć, iż w poprzednich latach (1999 - 2005) stale wzrastał procentowy udział osób bezrobotnych w ogólnej liczbie klientów pomocy społecznej. Zmniejszyła się również w 2008 r. w stosunku do roku 2007 ilość klientów pomocy społecznej, którym udzielono pomocy z powodu ubóstwa. Natomiast zwiększył się w tym samym okresie (i to aż dwukrotnie) odsetek osób, którym przyznano świadczenia z tytułu potrzeby ochrony macierzyństwa (z 8,5% do 17%). Tendencja wzrostowa dotyczy także przyznawania świadczeń z powodu długotrwałej choroby (wzrost o 4,7%) oraz niepełnosprawności (wzrost o 2,6%).

Świadczenia finansowe są bardzo ważną formą pomocy. Jednak system pomocy społecznej obok takiego wsparcia oferuje równocześnie specjalistyczne poradnictwo, czy opiekę w różnego typu placówkach.

Jednym z ważniejszych obszarów działania pomocy społecznej jest także praca socjalna, świadczona na rzecz poprawy funkcjonowania osób i rodzin w ich środowisku społecznym bez względu na osiągnięty dochód. Jest ona prowadzona w celu pomocy w osobistym i społecznym usamodzielnianiu się. W roku 2008 małopolskie ośrodki pomocy społecznej objęły pracą socjalną⁷ 21 886 rodzin (o 72 rodziny więcej niż w roku ubiegłym). Łącznie tym rodzajem pomocy objęto 55 009 osób w rodzinach i jest to wskaźnik niższy (w przeciwieństwie do liczby rodzin) o 4 274 niż w roku poprzednim. Może to świadczyć o udzielaniu pomocy większej liczbie osób samotnych, czy rodzin z mniejszą ilością dzieci.

Kolejnym obszarem działania systemu pomocy społecznej jest prowadzenie placówek pomocowych różnego typu. W roku 2008 z oferty małopolskich placówek skorzystało 44 599 mieszkańców (o prawie 1,5 tysiąca mniej niż w roku 2007).

Tabela 3. Jednostki pomocy społecznej o zasięgu lokalnym i ponad gminnym finansowane z budżetu gmin i powiatów ze środków na pomoc społeczną w roku 2008

Rodzaj jednostki	liczba jednostek	liczba miejsc*	liczba korzystających**
domy pomocy społecznej	87	7 518	8 179
rodzinne domy pomocy	1	4	4
domy dla matek	0	0	0
ośrodki wsparcia	101	5 130	5 991
jednostki specjalistycznego poradnictwa	10	X	4 375
mieszkania chronione	40	146	105
ośrodki interwencji kryzysowej	14	162	9 900
ośrodki adopcyjno - opiekuńcze	6	X	5 288
placówki opiekuńczo - wychowawcze	121	4 285	6 617

*wg statutu

** rzeczywista liczba osób korzystających z miejsc lub porad.

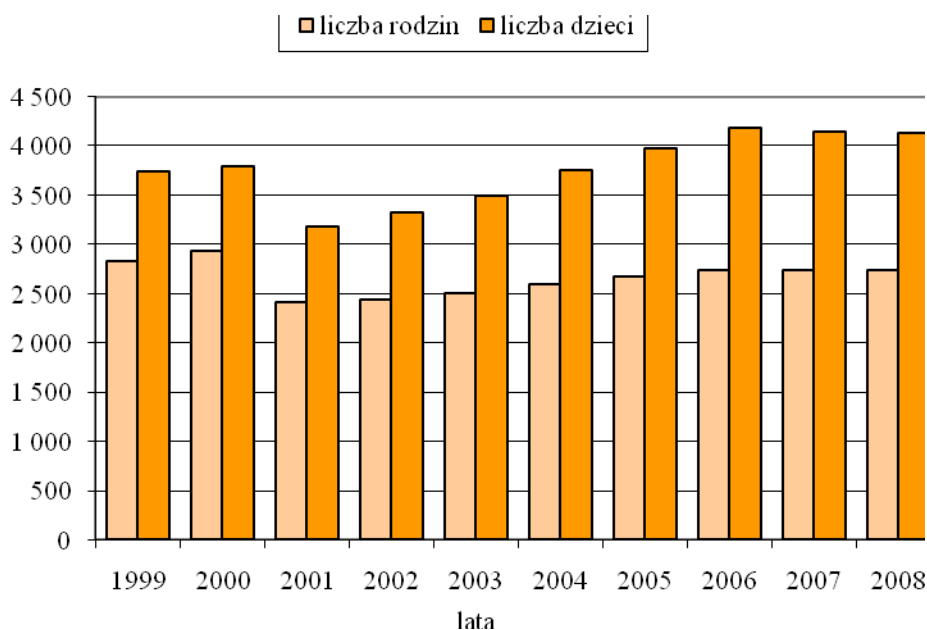
Źródło: Opracowanie – „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych Sprawozdania MPiPS-03 I-XII 2008 r. (stan na dzień 31 XII 2008 r.).

W domach pomocy społecznej, placówkach opiekuńczo – wychowawczych oraz rodzinach zastępczych w 2008 roku przebywało łącznie 14 309 dzieci i osób dorosłych (liczba ta jest generalnie porównywalna z poprzednim rokiem), natomiast w domach pomocy społecznej przebywało 8 179 osób w podeszłym wieku, przewlekłe psychicznie chorych, dorosłych i dzieci niepełnosprawnych intelektualnie (w 2007 r. – 8 174). W stacjonarnych

⁷ Pomoc udzielona wyłącznie w postaci pracy socjalnej.

placówkach opiekuńczo – wychowawczych przebywało 1 990 dzieci (o 48 mniej niż przed rokiem). Natomiast w 2 737 funkcjonujących rodzin zastępczych wychowywało się 4 140 dzieci (o 13 mniej niż 2007 r.).

Wykres 5. Liczba rodzin zastępczych i dzieci w rodzinach zastępczych w latach 1999 – 2008

Źródło: Opracowanie – „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych Sprawozdania MPiPS-03 I-XII 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007 r. oraz 2008 r.

Ośrodki wsparcia (m.in. środowiskowe domy samopomocy dla osób psychicznie chorych, dzienne domy pomocy dla osób starszych, ośrodki dla osób bezdomnych, jadłodajnie) objęły pomocą łącznie 5 991 ludzi dorosłych (o 164 mniej niż w 2007 roku). Natomiast z zajęć organizowanych przez placówki opiekuńczo - wychowawcze o charakterze dziennym przeznaczonych dla dzieci i młodzieży skorzystało w 2008 roku 4 627 dzieci (o 430 więcej niż rok wcześniej). Placówki tego typu (są wśród nich świetlice, ogniska i kluby) zapewniają dzienną opiekę i wychowanie, a także wspierają działania rodziców w sprawowaniu opieki, zapobiegają demoralizacji.

Jednostki specjalistycznego poradnictwa objęły swym oddziaływaniem 4 375 osób (o 359 klientów więcej niż w 2007 r.). Z usług małopolskich ośrodków interwencji kryzysowej w 2008 r. skorzystało 9 900 mieszkańców Małopolski. Jest to o 1 830 osób mniej niż w 2007 r. Jednocześnie ośrodki adopcyjno – opiekuńcze udzieliły wsparcia 5 288 osobom i jest to także mniej niż w poprzednim roku (o 222 osoby). Jednostki o charakterze specjalistycznego doradztwa objęły w 2008 roku łącznie 19 563 osób. Jest to o 1 693 mniej niż rok wcześniej.

III. FINANSOWANIE POMOCY SPOŁECZNEJ

Jednym z podstawowych instrumentów pomocy społecznej pozwalającym zabezpieczać interesy osób potrzebujących, obok wsparcia opisanego w poprzednich rozdziałach, jest pomoc finansowa. Ustawa o pomocy społecznej dzieli zadania głównych jednostek pomocowych - gminnych ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie na własne i zlecone przez administrację rządową. Ten sam podział klasyfikuje świadczenia wypłacane przez gminy i powiaty.

Małopolskie gminy w 2008 roku realizując ustawowe zadania z obszaru pomocy społecznej (własne i zlecone) wydatkowały na świadczenia w sumie 178 773 012 złotych, o 2 378 394 zł więcej niż w roku ubiegłym.

W ramach zadań własnych gminy realizują m.in. przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych oraz okresowych. Pierwsze przyznawane są głównie na pokrycie kosztów powstałych w wyniku zdarzenia losowego, a także by sfinansować wydatki na świadczenia zdrowotne dla osób bezdomnych oraz innych nie posiadających dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia. Drugie zaś przyznawane są osobom posiadającym dochody, które nie przekraczają progu uprawniającego do korzystania z pomocy społecznej w przypadku długotrwałej choroby, niepełnosprawności lub bezrobotnym. Do zadań własnych gminy należy także zapewnianie posiłku (zwłaszcza dzieciom), udzielanie schronienia oraz organizowanie usług opiekuńczych, w tym świadczenie usług o charakterze specjalistycznym. Usługi opiekuńcze polegają na wsparciu mieszkańców, którzy z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagają pomocy w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, pielęgnacji, organizowania kontaktów z otoczeniem, a są jej pozbawieni. Specyficzny rodzaj takich usług to usługi specjalistyczne, dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia czy typu niepełnosprawności, świadczone przez osoby z odpowiednim przygotowaniem zawodowym.

W 2008 roku w małopolskich gminach na realizację świadczeń będących zadaniami własnymi wydatkowano 131 421 310 złotych, w tym 27 045 558 zł stanowiła dotacja celowa z budżetu państwa na pokrycie części wydatków związanych z zasiłkami okresowymi. Dla porównania w roku 2007 dotacja ta była mniejsza o 4 429 243.

Tabela 4. Świadczenia udzielone w latach 2000 – 2008 – zadania własne gmin

ROK	liczba osób, którym przyznano świadczenia	kwota świadczeń w złotych	liczba rodzin	liczba osób w rodzinach	średnie roczne świadczenie w złotych
2000	120 672	60 265 071	77 429	303 038	198,9
2001	122 382	63 930 868	83 503	327 999	194,9
2003	154 852	76 179 379	95 311	372 233	204,7
2005	158 494	108 125 582	92 847	344 990	313,4
2007	146 512	127 828 520	87 397	284 871	448,7
2008	133 248	131 421 310	74 616	243 026	540,8

W roku 1999 sprawozdanie MPiPS-03 I-XII, o które oparta jest analiza publikowane było w formie uniemożliwiającej porównanie danych

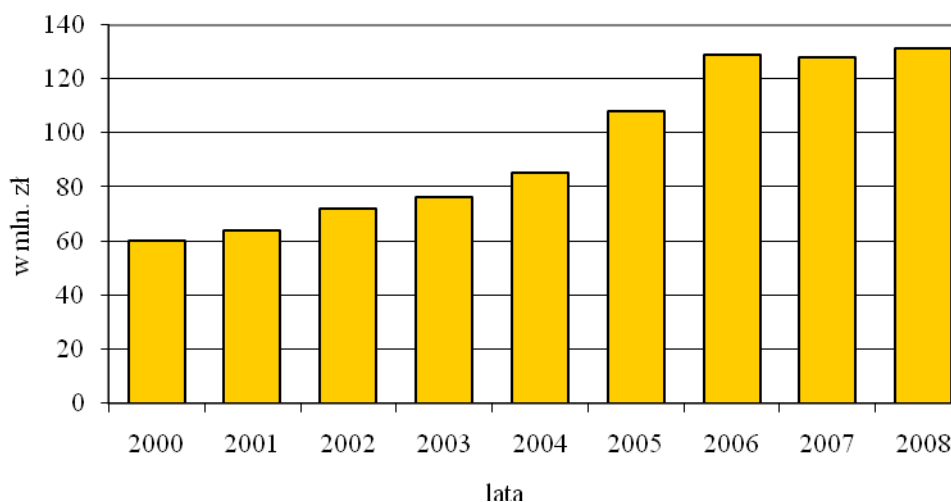
Źródło: Opracowanie – „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych Sprawozdania MPiPS-03 I-XII 2000, 2001, 2003, 2005, 2007 r. oraz 2008 r.

Analizując ostatnie lata zwraca uwagę systematyczny wzrost środków finansowych, jakie gminy przeznaczają na świadczenia w ramach realizacji zadań własnych w zakresie pomocy społecznej. O ile w 2000 roku kwota świadczeń wypłaconych wyniosła 60 265 071 zł, to w 2001 r. była wyższa o ponad 3,7 mln złotych. W 2003 roku na ten cel wydano blisko 16 mln zł więcej niż w 2000 r., a w 2005 roku – niemal 48 mln zł więcej. Natomiast w roku 2008 suma środków finansowych przeznaczonych na realizację zadań własnych gmin była większa niż w 2000 r. aż o ponad 71 mln zł, a w stosunku do roku 2007 – wyższa o 3,6 mln zł.

W związku ze wzrostem nakładów finansowych gmin na zadania własne można zaobserwować ciągły wzrost średniej rocznej wartości wypłaconego świadczenia, w

przeliczeniu na 1 członka rodziny objętej pomocą – z niespełna 199 złotych w roku 2000 i blisko 205 złotych w 2003 roku, po 313 złotych w roku 2005 i prawie 449 zł w roku 2007. Natomiast w 2008 roku wskaźnik ten osiągnął wartość nieco ponad 540 zł i był wyższy o 92 zł niż w 2007 r., a w stosunku do roku 2003 różnica ta wynosiła 336 zł, zaś od 2000 r. kwota ta zwiększyła się o prawie 342 zł.

Wykres 6. Środki finansowe na zadania własne gmin z zakresu pomocy społecznej w latach 2000 – 2008

W roku 1999 sprawozdanie MPiPS-03 I-XII, o które oparta jest analiza publikowane było w formie uniemożliwiającej porównanie danych

Źródło: Opracowanie – „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych Sprawozdania MPiPS-03 I-XII 2000, 2001, 2003, 2005, 2007 r. oraz 2008 r.

Innym rodzajem świadczeń realizowanych przez gminy są świadczenia z zakresu zadań zleczonych tym jednostkom przez administrację rządową. Należą do nich przede wszystkim zasiłki stałe dla osób całkowicie niezdolnych do pracy z powodu wieku lub inwalidztwa, o odpowiednio niskich dochodach oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób chorujących psychicznie. Do zadań zleczonych gminom należy także wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków związanych z kłeską żywiolową lub ekologiczną.

W 2008 roku gminy łącznie wydały na zadania zlecone 47 351 702 zł, o ponad 1,2 mln mniej niż w roku 2007 i o ponad 16,5 mln zł mniej niż w 2006 r. Spadek wysokości środków finansowych przeznaczanych na zadania zlecone pomiędzy rokiem 2006 a 2007 wynika głównie z wypłaty zasiłków na pokrycie wydatków związanych z kłeską żywiolową w 2006 r., kiedy wypłacono blisko 20 tysięcy takich zasiłków (głównie dla małopolskich rolników, którzy utracili zbiory z powodu suszy mającej miejsce w naszym województwie).

Tabela 5. Świadczenia udzielone w latach 2000 – 2008 – zadania zlecone gminom

ROK	liczba osób, którym przyznano świadczenia	kwota świadczeń w złotych	liczba rodzin	liczba osób w rodzinach	średnie roczne świadczenie w złotych
2000	63 209	132 873 240	61 680	234 468	566,7
2001	51 882	141 250 499	50 647	178 755	790,2
2003	56 973	141 172 499	55 296	193 832	728,3

2005	12 794	39 494 881	12 644	23 844	1 656,4
2007	14 422	48 566 098	14 234	25 135	1 932,2
2008	13 861	47 351 702	13 687	21 801	2 172,0

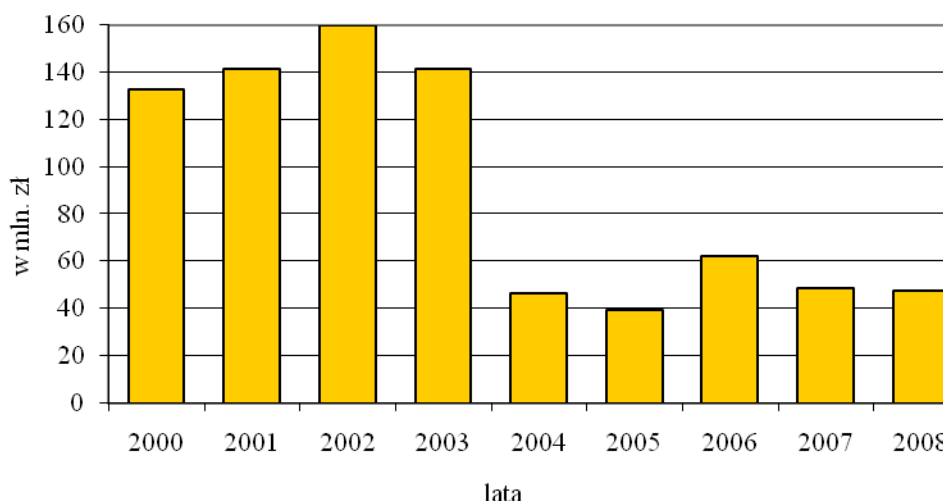
W roku 1999 sprawozdanie MPiPS-03 I-XII, o które oparta jest analiza publikowane było w formie uniemożliwiającej porównanie danych

Źródło: Opracowanie – „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych Sprawozdania MPiPS-03 I-XII 2000, 2001, 2003, 2005, 2007 oraz 2008 r.

Średnie roczne świadczenie z zakresu zadań zleconych, w przeliczeniu na 1 członka rodziny objętej pomocą w 2008 roku wyniosło 2 172 zł. Jest to kwota większa niż w 2007 o blisko 240 zł. Należy zwrócić uwagę, iż z roku na rok wskaźnik ten jest wyższy (z wyjątkiem roku 2006). Liczba osób, którym świadczenia przyznano w 2008 r. wyniosła 13 861 i była mniejsza o 561 osób niż w 2007 r.

Analizując sytuację w zakresie świadczeń wypłacanych w ramach zadań zleconych gminom przez administrację rządową należy zwrócić uwagę, iż znaczący jest tu rok 2004, kiedy nastąpiło przeniesienie niektórych rodzajów świadczeń do innych systemów zabezpieczenia społecznego. Wraz ze zmianami w ustawie o pomocy społecznej ze zbioru zadań zleconych gminom (a także z zadań pomocy społecznej w ogóle) wyłączono takie świadczenia jak: renty socjalne dla osób niepełnosprawnych od dzieciństwa, które w roku 2003 miały ponad 53% udział w środkach wydatkowanych przez gminy na zadania zlecone - łączna suma wydatków na wypłatę rent socjalnych wyniosła wtedy 75 196 tys. zł. Ponadto do systemu świadczeń rodzinnych przeniesiono zasiłki macierzyńskie, rodzinne i pielęgnacyjne, na które w roku 2003 w województwie małopolskim przeznaczono blisko 22 000 tys. złotych. W związku z tym po roku 2004 nastąpił znaczny spadek liczby rodzin (i osób) obejmowanych tego rodzaju świadczeniami, w porównaniu do poprzedniego okresu.

Wykres 7. Środki finansowe na zadania z zakresu pomocy społecznej zlecone gminom w latach 2000 – 2008

W roku 1999 sprawozdanie MPiPS-03 I-XII, o które oparta jest analiza publikowane było w formie uniemożliwiającej porównanie danych

Źródło: Opracowanie – „Małopolskiego Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych Sprawozdania MPiPS-03 I-XII 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007 r.. oraz 2008 r.

Także powiaty są zobowiązane wypłacać świadczenia z zakresu zadań własnych i zleconych przez administrację rządową. W obszarze zadań własnych powiaty realizują

świadczenia związane z: pomocą mającą na celu życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem osób opuszczających różnego typu placówki oraz realizacją świadczeń dla rodzin zastępczych funkcjonujących na danym terenie. Natomiast zadaniem zlecanym powiatom przez administrację rządową jest pomoc dla uchodźców przeznaczana na: utrzymanie, naukę języka polskiego, poradnictwo.

W 2008 r., podobnie jak w latach ubiegłych, na świadczenia pieniężne wspierające uchodźców nie wydatkowano w Małopolsce żadnych środków.

Tabela 6. Świadczenia udzielone w 2008 roku - zadania własne powiatów

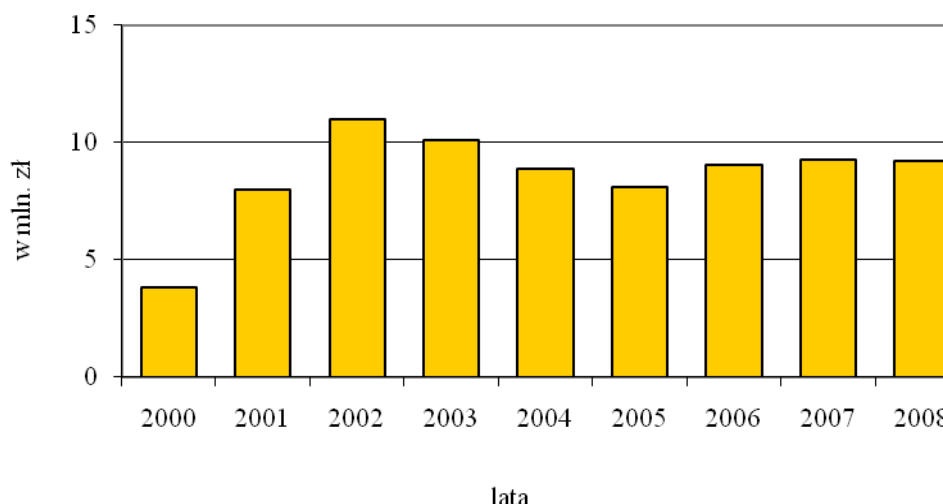
Rodzaj jednostki	Kwota świadczeń w zł
rodziny zastępcze	6 189 542,00
placówki opiekuńczo - wychowawcze typu rodzinnego i socjalizacyjnego	2 306 491,00
młodzieżowe ośrodki wychowawcze	557 096,00
zakłady poprawcze	129 884,00
specjalne ośrodki szkolno - wychowawcze	33 230,00
domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie	5 929,00
domy dla matek z małymi dziećmi i kobiet w ciąży	0,00
schroniska dla nieletnich	0,00
zakłady karne	0,00
RAZEM	9 222 172,00

pomoc mająca na celu życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem osób opuszczających niektóre typy placówek

Źródło: Opracowanie – „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych Sprawozdania MPiPS-03 I-XII 2008 r. (stan na dzień 31 XII 2008 r.)

W zakresie zadań własnych powiatów można zaobserwować coroczny wzrost kwoty środków przeznaczanych na ich realizację. Na świadczenia mające na celu życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem osób opuszczających placówki małopolskie powiaty w 2008 roku przeznaczyły łącznie kwotę 9 222 172 zł. Było to mniej niż w 2007 roku o nieco ponad 57 tysięcy zł, natomiast więcej o 176 tysięcy zł w porównaniu z 2006 r. Środki finansowe przeznaczano głównie na usamodzielnienie i kontynuowanie nauki. Dodatkowo świadczenia pieniężne wydatkowane zostały na uzyskanie odpowiednich warunków mieszkaniowych, w tym w mieszkaniach chronionych oraz na zagospodarowanie w formie rzeczowej. Wsparcie to dotyczyło podobnie jak w roku ubiegłym: młodzieży opuszczającej rodziny zastępcze, placówki opiekuńczo-wychowawcze, młodzieżowe ośrodki wychowawcze, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno – wychowawcze, domy pomocy dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie.

Wykres 8. Środki finansowe na życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem opuszczających niektóre typy placówek w latach 2000 – 2008

W roku 1999 sprawozdanie MPiPS-03 I-XII, o które oparta jest analiza publikowane było w formie uniemożliwiającej porównanie danych

Źródło: Opracowanie – „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych Sprawozdania MPiPS-03 I-XII 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007 r. oraz 2008 r.

W 2008 roku w województwie małopolskim funkcjonowało 2 737 rodzin zastępczych (o 6 mniej w stosunku do 2007 roku). Tendencja spadkowa dotyczy również liczby dzieci przebywających w rodzinach zastępczych. W roku 2008 w rodzinach tych przebywało 4 140 dzieci. W porównaniu z 2007 r. liczba podopiecznych zmalała o 13 dzieci.

Jednak w latach 2001 - 2008 ogólna liczba rodzin zastępczych w regionie wzrosła dość znacznie. Powstało w tym okresie 321 rodzin zastępczych. W tym samym czasie liczba dzieci, nad którymi sprawują one opiekę i wychowanie zwiększyła się o 962.

Tabela 7. Świadczenia udzielone w latach 2000 – 2008 – zadania własne powiatów c.d.

rodziny zastępcze ROK	liczba osób którym przyznano świadczenia	kwota świadczeń w złotych	liczba rodzin zastępczych	liczba dzieci w rodzinach zastępczych
2000	3 795	23 096 214	2 933	3 795
2001	3 198	21 286 397	2 416	3 178
2003	3 548	24 975 155	2 506	3 499
2005	4 054	28 893 565	2 677	3 972
2007	4 263	32 040 157	2 743	4 153
2008	4 274	32 107 155	2 737	4 140

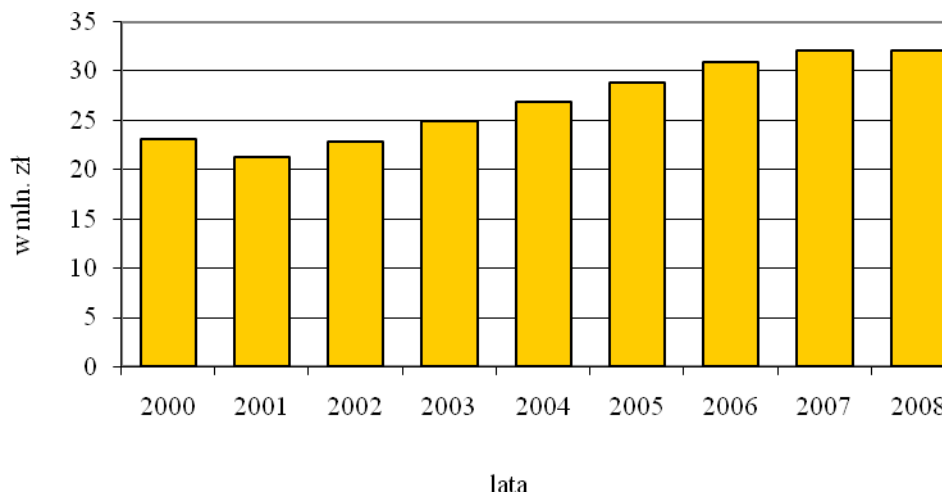
W roku 1999 sprawozdanie MPiPS-03 I-XII, o które oparta jest analiza publikowane było w formie uniemożliwiającej porównanie danych

Źródło: Opracowanie: „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych Sprawozdania MPiPS-03 I-XII 2000, 2001, 2003, 2005, 2007 oraz 2008 r.

Spadek ilości rodzin zastępczych, który zaobserwować można w dokumentacji sprawozdawczej na przełomie lat 2000 i 2001 (patrz wykres) tłumaczyć należy trwającą w tym czasie reformą systemu opieki nad dzieckiem i rodziną i związaną z nią zmianą sposobu organizowania rodzinnej opieki zastępczej. Spadek liczby rodzin zastępczych w tym okresie może mieć także związek z wejściem w fazę usamodzielnień młodzieży urodzonej w okresie wyżu demograficznego lat 80-tych. W latach 2001-2006 systematycznie wzrastała liczba

rodzin zastępczych funkcjonujących w regionie, wzrastała też ilość dzieci umieszczonych w tych rodzinach.

Wykres 9. Środki finansowe na świadczenia dla rodzin zastępczych w latach 2000 – 2008

W roku 1999 sprawozdanie MPiPS-03 I-XII, o które oparta jest analiza publikowane było w formie uniemożliwiającej porównanie danych

Źródło: Opracowanie – „Małopolskiego Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych Sprawozdania MPiPS-03 I-XII 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007 r. oraz 2008 r.

Mimo nieznacznego spadku liczby rodzin zastępczych i dzieci przebywających w tych rodzinach kwota świadczeń przeznaczona dla tych rodzin była w 2008 roku wyższa o prawie 67 tysięcy zł niż w roku 2007 i o 9 mln zł większa niż w 2000 roku⁸. Łącznie na ten cel przeznaczono w 2008 r. 32 107 155 zł.

*Zespół
Małopolskiego Obserwatorium Polityki Społecznej*

Opracowanie:

Iwona Banasiewicz
Olga Lorek

⁸ W roku 1999 sprawozdanie MPiPS-03 I-XII, o które oparta jest analiza publikowane było w formie uniemożliwiającej porównanie danych